

Променистий Лучано із сонячною усмішкою

Олена Крутова

«Як можна стояти перед повною залогою і говорити щось, у що сам не віриш? У цій професії не можна блефувати, це не гра в покер. Це радше гра в шахи. Якщо ти програтиш, виправдань не буде».

Лучано Паваротті

Теплого, дощового осіннього вечора авторці цього нариса пощастило: в одному з малих старих кінотеатрів Києва в цілковитому усамітненні, що якнайкраще сприяє естетичному спогляданню й філософському зануренню, подивитися новий документальний музично-біографічний фільм, присвячений найвизначнішому італійському тенорові другої половини XX ст. Лучано Паваротті (світова прем'єра стрічки «Паваротті» відбулася 4 червня 2019 р.). Його автор – відомий американський режисер, двічі лауреат премії «Оскар» – Рон Говард («Аполлон 13», «Ігри розуму», «Код да Вінчі», «У серці моря» тощо). Це другий фільм режисера в такому жанрі й стилістиці: 2016 року Говард створив стрічку: «The Beatles: Вісім днів на тиждень – Роки гастролей». За долею легендарної ліверпульської четвірки глядач має змогу спостерігати аж три з половиною години. Хронометраж «Паваротті» – дві години, яких не помічаєш, позаяк цілковито поринаєш у бурхливий вир життя геніального оперного маестро і людини з воістину неосяжною, великою душею.

Головною удачею фільму стало те, що родина митця надала режисерові вільний доступ до сімейних архівів, а також усі члени сім'ї охоче спілкувалися зі знімальною групою. Отже, стрічку засновано на фотографіях, сімейних і телевізійних відеозаписах, фрагментах з опер і концертів, інтерв'ю членів родини, друзів, колег, тривалий час коханої і партнерки по сцені, менеджерів, які допомагали Паваротті зробити кар'єру, а також другої дружини. Але зауважмо: режисер не перетинає тонкої межі, оскільки стрічка позбавлена і найменшого присмаку бульварної жовтизни. Навпаки, у голосі кожного оповідача відчутні трепетні обертони людських переживань, щирих схвилюваних спогадів, як і в магнетичному, просякнутому

життєдайною енергією і сонячним теплом тенорі Лучано, яким ми насолоджуємося в паузах між інтерв'ю.

Режисерська побудова картини символічна – формат трьохактної опери. За словами одного зі співавторів, продюсера й монтажера Пола Крауді, цей творчий підхід народився спонтанно – як відображення життєвого і творчого шляху видатного співака. І справді, його життя – як захоплива п'єса, кожен із актів якої режисер, знімальна група й учасники виконали з безмежною повагою і любов'ю в пам'ять про майстра і водночас близьку, рідну людину.

У першому акті простежується становлення майбутнього маестро від сина пекаря (батько, до речі, також мав чудовий голос і співав з малим Лучано в церковному хорі) до оперного співака, розповідається про навчання вокалу у тенорів Арріго Пола й Етторе Кампогалліані та роботу сільським шкільним учителем, про знаковий дебют на великій сцені 29 квітня 1961 року в опері Дж. Пуччіні «Богема». Цей період щедро проілюстровано дитячими та юнацькими фотографіями співака, інтерв'ю дружини Адуа Вероні, яка зізнається, що спочатку закохалася в чоловіка, і лише згодом в його голос, а також інтерв'ю трьох доньок, які народилися в молодого подружжя протягом чотирьох з половиною років. Велику увагу режисер приділяє Паваротті як людині. Позаяк ця людина, що стала однією з найяскравіших зірок оперної сцени XX століття і пізнала всесвітню славу, завжди залишалася простою і скромною, радісним життєлюбом з відкритим серцем, довірливим і наївним, немов дитина. Однією своєю осяйною усмішкою він робив ближніх щасливішими. Променистий Лучано – більш влучного збігу імені та людської сутності важко уявити. Його із захватом називали «королем верхнього „до“», а він себе – звичайним селяком.

Уривки з оперних шедеврів, під час яких, затамувавши подих, насолоджуєшся розкішним тенором, легко й логічно змінюють фрагменти кулінарних передач італійського ТБ, де Лучано Паваротті в спортивному костюмі, жартуючи й освітлюючи все навколо своєю усмішкою, готує улюблені спагеті. Словом, земне і піднесене природно поєднуються, спілітаючи різнобарвне гармонійне мереживо, що в цілісному портреті віддзеркалює вкрай цікаву непересічну особистість та її сумбурне, насичене життя. Наголошується, що, незважаючи на колосальну завантаженість та інтенсивний гастрольний графік, Паваротті відповідав на всі листи прихильників. Воістину неймовірна людина! Один із хвилюючих моментів – зворушливе зізнання митця про дорогий його серцю талісман – зігнутий цвях, який він завше носив із собою.

Лучано Паваротті з дружиною.

Наприкінці 1980-х Паваротті був найвидатнішим оперним співаком. Та впродовж подальших років він віддаляється від опери. Можливо, митець відчув щось на кшталт творчого вигорання, тому потребував перерви, а радше – перезавантаження. «Я накладав на обличчя білий грим клоуна, дивився на себе у дзеркало і говорив: «Це – життя. Ти маєш вийти, ти маєш сміятися, навіть якщо на серці важко. Ти маєш веселити публіку як щовечора»», – зізнається співак. Ще на початку кар'єри Лучано Паваротті збагнув, що «жити з голосом – це наче жити із дуже ревнивою і вередливою жінкою». Так, мабуть ця «жінка» була найвибагливішою з усіх у житті митця. Своїй дорогоцінній Музі він самовіддано служив, ніколи не зраджуючи.

Другий акт фільму ознаменований епохою «Трьох тенорів» – італійця Лучано Паваротті та іспанців Пласідо Домінго й Хосе Каррераса. Уперше історичний концерт відбувся в Римі, у стародавніх термах Каракали, 7 липня 1990 року – напередодні фіналу чемпіонату світу з футболу.

Метою концерту став збір коштів для фонду Хосе Каррераса, який подолав тяжку хворобу, а головна особливість заходу, або, так би мовити, його цікава фішка, в тому, що всі три видатні тенори любили футбол і були завзятими вболівальниками. Оркестр Римського оперного театру очолив індійський диригент Мета Зубін, який, до речі, у фільмі багато розповідає як про співпрацю з Паваротті, так і про нього як людину. Цей концерт вибухнув феєричною подією: класичні записи стали шалено популярними. Легендарне тріо вирушило в міжнародне турне, з триумфом виступаючи на світових сценах, стадіонах, аренах, у парках. Завдяки Паваротті аристократичне оперне мистецтво для вишуканої публіки стає народним. За що, безумовно, йому діставалося на горіхи від музичних критиків і прискіпливих любителів, знавців високого мистецтва. Звісно, серйозна глибока музика не розвага. Але Лучано Паваротті володів винятковим даром говорити про серйозне й високе доступно і зрозуміло. В опері він зробив те саме, що Сократ у філософії, Шекспір у драматургії, Чайковський у балеті, Станіславський у театрі. Адже справді, ця магія, творча алхімія підвладна небагатьом геніям в історії світового мистецтва і культури.

Третій акт присвячено активній благодійній діяльності співака. За спогадами рідних і друзів, Лучано «завжди був щедрим, але тепер він став просто одержимим благодійністю, тим, що може зробити для інших». На першому плані для нього вже доброчинність, а не спів. Але він не просто давав гроші, йому важливо було знати, що на ті кошти збудували школу чи лікарню.

Співак заснував благодійний проєкт «Паваротті та друзі», який протягом тривалого часу був вельми популярним. Спільно з зірками рок і попмузики, зокрема Стінгом, Елтоном Джоном, Боно, Селін Діон, Джоном Бон Джові, Брайаном Адамсом та багатьма іншими, він виконував відомі пісні. За спогадами друзів: «Критики були шоковані, а оперний світ залишався холодним». На що маєстро відповідав: «Мабуть, вони хочуть загнати мені ніж у спину. І я кажу – у повний голос! Мені начхати». Його не розуміли. Однак, як ми вже зазначали, митець був тим рідкісним винятком, чарівним «синім птахом», якому підвладне те, що недоступне іншим. Слушна заувага його доньки: «Він був на рівень вищим за всіх».

А тим часом благодійний концерт «Паваротті та друзі» щороку ставав для митця все важливішим. І головне, кошти, отримані від тих концертів, давали надію багатьом людям, що їх у край потребували, особливо хворим дітям. Тому будь-які творчі експерименти, пошуки, задуми маєстро цілковито виправдані. Співак спрямовував свій дар на благо людям, приносячи в цей жорстокий світ добро і любов, тому безперечно: такому митцеві дозволено все. «Я навчився любити людей. Навряд чи можна сказати навчився, адже це щось таке, що є в тобі від народження. Але я продовжував сліпо вірити кожному. Я б не зміг жити, не довіряючи людям», – із затамованим світлим сумом у голосі зізнається співак. У цьому, напевно, і був один із секретів незбагненного дару Лучано Паваротті.